

ИНОВАЦИОННИ ПРОЦЕСИ В СЪВРЕМЕННАТА ГРАМАТИКА НА АНГЛИЙСКИЯ ЕЗИК (С ОГЛЕД НА ТЕХНИТЕ ВЪЗМОЖНИ ПАРАЛЕЛИ В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК)

БОРЯНА БРАТАНОВА

ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

b.bratanova@ts.uni-vt.bg

Статията разглежда някои иновационни процеси в граматиката на съвременния английски език с оглед на неговите типологични особености, историческо развитие и съвременно състояние като език на глобалната комуникация. Граматически иновации може да се открият в рамките на именната фраза и глаголната фраза, свързани най-вече с изменения в категориалната принадлежност на дадено съществително име или глагол. Разглежда се специфичен структурен модел на именната фраза в английския език, който представлява безпредложно свързване на поредица от съществителни имена в рамките на фразата. В по-широк времеви диапазон се наблюдават и иновации, свързани с процеса на граматикализация. Специално място се отделя на тенденцията към компресиране и имплицитност на изказа, която е особено характерна за съвременния английски език. Разглеждат се иновации, свързани със статута на английския като глобален език, отнасящи се най-вече до разширяване приложимостта на граматическите правила и ограничаване на изключенията. Като най-общ извод от изследването се налага продължаващата тенденция към опростяване на английската граматика в контекста на историческото развитие на езика и неговото съвременно състояние.

Ключови думи: езикова типология, езикови иновации, граматика на съвременния английски език, именна фраза, глаголна фраза, граматикализация, английският като глобален език, паралели между английски и български

PROCESSES OF INNOVATION IN PRESENT-DAY ENGLISH GRAMMAR (IN VIEW OF THEIR POSSIBLE PARALLELS IN BULGARIAN)

BORYANA BRATANOVA

ST. CYRIL AND ST. METHODIUS UNIVERSITY OF VELIKO TARNOVO

b.bratanova@ts.uni-vt.bg

The paper explores some processes of innovation in present-day English grammar in view of the typological features, the historical development and the present status of English as the language of global communication. Some innovations can be observed

within the noun phrase and the verb phrase that have to do mostly with changes in the properties of nouns and verbs in relation to particular grammatical categories. The analysis also focuses on a particular structural pattern of the English noun phrase consisting of a sequence of nouns joined without the use of prepositions. Within a longer time span, a number of innovations can be noticed that are related to the process of grammaticalization. Special emphasis is placed on the tendency towards implicitness and compression of the linguistic expression, which is typical of present-day English. The study also discusses innovations associated with the current status of English as a global language that have to do mostly with the expanded application of grammatical rules and the minimization of exceptions. The most general conclusion of the study highlights the continuous tendency towards the simplification of English grammar in the context of the historical development of the language as well as its present state.

Keywords: language typology, innovations in language, present-day English grammar, noun phrase, verb phrase, grammaticalization, Global English, English-Bulgarian parallels

1. Типологични особености на английския език

За да се разгледа въпросът за иновационните процеси, които протичат в граматиката на съвременния английски език, е необходимо изследователският поглед да се обърне към неговото историческо развитие с цел да се обясни статутът му на глобален език днес. В речниковия фонд на съвременния английски език родните думи от староанглийския период съставляват по-малък процент спрямо чуждата лексика, заета най-вече от френския език, т.е. английският е език, при който чуждата лексика преобладава (вж. Katamba 1994; Stockwell and Minkova 2001; Harley 2006). В тази връзка М. Пенчева посочва, че „ядрото на английската лексика е германско, [но] общият брой на думите от негермански произход превишава този на изконно английските“ (Пенчева/Pencheva 2004: 53–54). По отношение на граматиката английският език се характеризира с пределна степен на аналитичност, а отпадането на редица окончания като маркери на граматически категории в голяма степен води до олекотяване на неговата граматическа система (Leech et al. 2009: 7). Съвременният английски език представлява нетипичен случай на език, при който говорещите, които не са носители на езика, надвишават в пъти говорещите английски като роден език. Поради това се наблюдава все по-честото заменяне на прилагателното *английски* с прилагателното *англоезичен*. Голяма част от иновациите, които се наблюдават в съвременния английски език, би следвало да се разглеждат именно в контекста на английския като глобален език на 20.–21. век. В някои случаи тези промени настъпват в резултат на неправилна употреба на дадена граматическа форма, която се подема от говорещите езика и в крайна сметка се приема в книжовния английски.

Историческото развитие на книжовния английски език способства за това той да придобие глобален статут. Обяснение за глобалния му статут може да се търси както в разширяване на неговата употреба по време на

колониалната епоха, така и в лексико-граматическата му специфика на език, в който чуждата лексика преобладава спрямо родната, а граматическите структури в голяма степен са олекотени. Наблюдава се обратно въздействие на глобалния английски върху книжовния английски език, което е по посока опростяване с оглед изпълняване на основната му функция като средство за комуникация. Лексико-граматическите особености на английския език също до голяма степен толерират иновации и способстват за глобалната употреба на езика. В английския език думите често са многозначни, а граматическите категории нерядко са без формална маркировка, което до голяма степен способства за имплицитност на изказа и извежда на преден план ролята на контекста. Освен деривацията като продуктивни слообразователни процеси в съвременния английски език може да се посочат още конверсията, телескопията, контракцията и обратното словообразуване, които често не включват използване на афикси, видоизменящи лексикалната семантика на думите. Посочените лексико-граматически особености, както и характерната за езика пределна степен на аналитичност водят най-общо до структурна компактност и семантична имплицитност на изказа.

Като цяло граматиката е по-устойчива на вътрешноезикови промени и междуезикови влияния в сравнение с лексиката, поради което измененията в граматиката на английския език настъпват постепенно (вж. Leech et al. 2009: 7–8). Иновационните процеси в граматиката се дължат най-вече на вътрешноезиков развой. В диахронен план тези процеси се свързват най-вече с преминаването на английския от синтетичен към аналитичен език, продължаване на аналитичните тенденции на езиков развой и достигането на съвременното състояние, при което изразяването на отношенията в изречението става най-вече чрез фиксираня и устойчив словоред от типа *подлог – сказуемо – допълнение* (S–V–O). При именната и глаголната фраза в английския език също се наблюдава устойчивост в позиционирането на компонентите. В лексикално отношение се наблюдава устойчивост на колокациите като средство за овладяване на огромния речников фонд, например *adhere to one's principles, adjourn a meeting, a barrage of questions, fundamentally different, humanitarian aid, inclement weather, mitigating circumstances* и др., които съдържат в състава си лексеми с френско-латински произход. Английският език е развил също устойчиви граматически структури като функционален заместител на отпадналите граматически категории и техните формални маркери. Като устойчиви структури може да се посочат граматикализираните средства за обозначаване на отнесеност към бъдещ период – структурите *will + V_{inf}, be about to + V_{inf}, be going to + V_{inf}, be on the point of, be on the verge of*; аналитичните форми на глаголните времена в английския – сегашно продължително, минало продължително, сегашно перфектно, минало перфектно, сегашно перфектно продължително, минало перфектно продължително, условните изречения и др. (вж.

Mair 1997; Danchev and Kytö 2002). Може да се каже, че в резултат на измененията, настъпили в лексиката и граматиката на английския език в ди-ахронен план, езикът е развил устойчиви структури както на лексикално, така и на граматическо равнище.

Иновационните процеси в граматиката на съвременния английски език се свързват най-вече с глобализацията и статута на английския като *lingua franca* (ELF – English as a Lingua Franca). Не случайно в езиковедската литература субстантивизираното прилагателно *English*, с което се обозначава английският език, вече се употребява в множествено число и се говори за *World Englishes*, т.е. разновидностите на езика, които се говорят в различните части на света. В настоящото изследване се разглеждат няколко основни типа иновации, свързани с изменения в граматиката на съвременния английски език, а именно:

- иновации в рамките на именната фраза;
- иновации в рамките на глаголната фраза;
- иновации, свързани с процеса граматикализация;
- иновации, свързани с тенденцията към компресиране и имплицитност на изказа;
- иновации, свързани със статута на английския като глобален език.

Посочените типове иновации са взаимносвързани и в редица случаи е трудно еднозначно да се определи конкретният тип. Иновациите в рамките на именната и глаголната фраза се свързват с изменения съответно при съществителното и глагола и фразите, които те изграждат. Иновациите, свързани с процеса граматикализация, протичат доста по-бавно във времето и обикновено внасят съществени изменения в граматиката на даден език. За английския език е характерна цялостна тенденция към компресиране и имплицитност на изказа, която се обуславя от лексико-граматическите и типологичните особености на езика. Иновациите, свързани със статута на английския като глобален език, се свързват най-вече с тенденция към опростяване на граматическата система на езика. Наблюдава се разширяване приложимостта на граматическите правила, в резултат на което редица изключения при изразяване на дадена граматическа категория се вписват в правилата.

Измененията в областта на граматиката на съвременния английски език многократно са били обект на изследване в англоезичното езикознание. Като по-важни разработки по разглежданата проблематика могат да се посочат: Барбър (Barber 1964), Фостър (Foster 1968), Потър (Potter 1975), Бауер (Bauer 1994), Куърк (Quirk 1995), Крофт (Croft 2000), Айчисън (Aitchison 2004), Кристъл (Crystal 2004), Руданко (Rudanko 2011), Аартс (Aarts et al. 2013), Колинс (Collins 2015), Кристъл (Crystal 2017), Клайнидлер (Kleinedler 2018), Янсен и Зийбърс (Jansen and Siebers 2019), Аартс, Бауи и Попова (Aarts, Bowie and Popova 2020) и др. Многобройни

са изследванията и на измененията в английския език, породени от протичането на процеса граматикализация, като по-важните от тях са: Хопър и Траугот (Hopper and Traugott 2003), Хайне и Кутева (Heine and Kuteva 2004, 2005), Бринтън и Бринтън (Brinton and Brinton 2010), Байби (Bybee 2011), Нарог и Хайне (Narrog and Heine 2011), Гивон (Givón 2015) и др.

Измененията в областта на българската граматика са разгледани от: Пашов (1981), Куцаров (1995), Зидарова (2002), Алексова (2019), Буров (2019а) и др. Настоящото изследване е насочено най-вече към иновационните процеси в граматиката на съвременния английски език с оглед статуса му на глобален език. Като цяло съвременното състояние на английския език се характеризира с тенденция към продължаващо олекотяване на граматическата система, при което максимално се използват възможностите на езика за компресиране на изказа. Обяснение за тази тенденция може да се търси както в пределната степен на аналитичност на английския език, така и в неговия статут като език на глобалната комуникация. В типологичен аспект се очертават някои възможни паралели при граматическите иновации в английския език и българския език, свързани най-вече с тенденцията към олекотяване на граматическата система чрез опростяване на формалните маркери при някои граматически категории.

Данните, представени в изследването, са извлечени основно от наскоро разработения електронен корпус текстове, свързани с коронавируса (The Coronavirus Corpus). Този корпус към 29.11.2020 г. съдържа над 723 милиона думи, като ежедневно се актуализира с 3–4 милиона думи. Езиковите единици са извлечени от онлайн вестници и списания в 20 англоезични страни, поради което корпусът отразява актуалното състояние на езика. Този корпус не е обвързан единствено с книжовния британски английски, а съдържа примери от различни разновидности на английския език. По този начин се дава възможност да се проследят иновационните процеси в съвременната английска граматика и да се очертаят най-новите тенденции в развитието на английския като глобален език. Именно употребата на английския език в глобален план е основен източник на изменения и иновации в английската граматиката, които са обект на изследване в настоящата разработка.

2. Иновации в рамките на именната фраза в английския език

Иновациите в рамките на именната фраза засягат както промени при изразяване на граматическите категории на съществителното име, така и структурата на самата именна фраза. Говорещите английски език, за които езикът не е роден, често срещат затруднения с неброимите съществителни. Поради това в английския като глобален език често се наблюдава преминаване на съществителни имена от класа на неброимите в класа на броимите и образуване на форми за множествено число, каквито съответните

съществителни имена традиционно не притежават. В използвания за целите на изследването корпус може да се посочат редица такива случаи, напр. *currency, distribution, environment, height, investigation, lockdown, meat, purchase, quarantine, time* и др. Този тип иновации при съществителното име са илюстрирани в примери (1)–(3) по-долу:

- (1) *Very high temperatures such as Arizona, the Middle East or other desert **environments** require careful preflight planning.* (US 20-01-02) (Много високи температури като тези в Аризона, Близкия изток и други пустинни райони изискват внимателно планиране преди полет.)
- (2) *But the **shutdowns** and **lockdowns** are unlikely to prevent the disease continuing to spread around China and the world.* (US 20-01-27) (Но затварянията и ограниченията е малко вероятно да спрат разпространението на заболяването в Китай и по света.)
- (3) *During their travel, people should avoid contact with live animals and not eat raw and undercooked **meats**.* (SG 20-01-02) (По време на пътуванията си хората трябва да избягват контакт с живи животни и да не ядат сурови или недобре сготвени меса.)

Посочените примери онагледяват нетипичната за английския език употреба на неброими съществителни като броими във форми за множествено число. В семантично отношение тези промени най-често са свързани с обозначаване множественост от разнородни типове в рамките на даден клас. В примери (1)–(3) се наблюдава разширяване приложимостта на граматическите правила в случаи, при които на по-ранен етап са били неприложими.

В съвременния английски като глобален език се преосмисля употребата на притежателната форма *'s* при съществителни имена с атрибутивна функция, т.е. във функцията на модификатор в препозиция спрямо друго съществително име в рамките на именната фраза. Тази иновация може да се тълкува като продължаващ процес на граматикализация при остатъчните генитивни форми в английския език (вж. Rosenbach 2004). Притежателната форма *'s* започва да се изписва слято със съществителното име, което обозначава притежателя. Тази иновация може да се илюстрира с примери (4)–(6) по-долу:

- (4) ***Womens** contributions to the economy has increased significantly over the years.* (BD 20-03-12) (Приносът на жените към икономиката се е увеличил значително през последните години.)
- (5) *The **Childrens** Museum of Houston announced Sunday it would be closed through the end of the month over coronavirus concerns.* (US 20-03-16) (Музеят за деца в Хюстън съобщи в неделя, че ще бъде затворен до края на месеца от съображения за опасност от коронавирус.)

- (6) *My family, country and peoples well-being are far more important to me than anything else.* (PK 20-01-25) (Семейството ми, страната и благоденствието на хората са много по-важни за мен от всичко друго.)

Макар и сравнително нов, моделът набира популярност в английския език. Тенденцията за езикова икономия се проявява в ортографията, в резултат на което се постига формално съвпадение между образуването на множествено число и изразяването на притежание. Лийч посочва и друго изменение при изразяването на притежание в английския. Употребата на притежателната форма *'s* се разширява от обозначаване на одушевен притежател по посока обозначаване на неодушевен притежател, напр. *the car's left tyres* (левите гуми на колата), *the book's greatest value* (най-голямата стойност на книгата), *my computer's camera* (камерата на компютъра ми) и др. (Leech et al. 2009: 206, 222–226). Изменения се наблюдават и при притежателни форми, съдържащи мерни единици за време и разстояние в мн. ч. При тях е налице тенденция към отпадане на апострофа като маркер на притежание, напр. *two hours(') drive, ten miles(') walk, five months(') absence*. Такива форми все по-често следват правилото за единствено число на съществителното в позиция на предпоставен модификатор: *two-hour drive, ten-mile walk, five-month absence* и др.

В английския език изключително лесно се образуват нови думи чрез конверсия. Този словообразователен процес има пряко отношение към граматиката, тъй като изходната и производната дума са формално идентични, но се различават по своята принадлежност към определена част на речта. Като примери могат да се посочат: *to bottle, to cloud, to fence, to google, to green, to microwave, to quarantine, to text* и др. В съвременния английски все по-голяма популярност придобиват съществителните имена, получени посредством конверсия от съответни фразеологични глаголи, напр. *add-on, breakdown, breakthrough, break-up, dropout, follow-up, layout, lockdown, set-up, start-up, takeaway, workout* и др. (вж. Potter 1975: 170–175). Като цяло случаите на конверсия са тясно свързани с възможностите на английския за езикова икономия.

В рамките на английската именна фраза се наблюдава все по-рядкото използване на падежната форма *whom* на относителното местоимение (Potter 1975: 151–152, Leech et al. 2009: 18). Сходна тенденция се наблюдава и в съвременния български език, където при падежните форми на относителните местоимения *кой – кого – кому* „първата форма – именителната – [...] показва подчертан стремеж да измести втората („винителната“), която пък от своя страна отдавна е изтикала въвн от системата на езика третата форма („дателната“). Това са естествени процеси, които бележат последните прояви на аналитизма в именната система на българския език“ (Харалампиев/Haralampiev 1993: 7). Изменение представлява и разширяването в употребата на английското лично местоимение *they* като замести-

тел на неопределителните местоимения *anybody*, *everybody*, *everyone*, *somebody*, *someone* с оглед избягване на употребата на родовите местоимения *he* и *she*. Това е резултат от стремежа към изчистване на езика от изразни средства, при които обвързването с конкретен род е ненужно (вж. Leech et al 2009: 19).

По отношение структурата на именната фраза в съвременния английски език все по-голяма популярност придобиват клъстърите от съществителни имена (noun clusters), при които те се разполагат едно след друго в рамките на именната фраза без формални маркери за свързване. Това е една от най-новите тенденции в развитието на английския език (вж. Potter 1975: 112–113; Rosenbach 2006; Leech et al. 2009: 211–222; Pastor-Gymez 2011). Подобна поредица от съществителни имена често поражда проблеми с тълкуването на така получената именна фраза поради възможна неяснота относно взаимното определяне на съществителни имена в позиция на предпоставени модификатори и отношението им спрямо ядрото на фразата. Този сложен структурен модел се илюстрира с примери (7)–(9) по-долу:

- (7) *The government is entirely reliant on scientists to offer an effective coronavirus lockdown exit strategy.* (GB 20-04-22) (Правителството разчита изцяло на учените да предложат ефективна стратегия за справяне с ограниченията, породени от коронавируса.)
- (8) *Japan's first brush with Covid-19 was the Diamond Princess cruise ship quarantine.* (HK 20-04-18) (Първият сблъсък на Япония с Covid-19 беше карантината на круизния кораб „Диамантената принцеса“.)
- (9) *Musk threatened to sue over Alameda County Health Department coronavirus restrictions that have stopped Tesla from restarting production.* (US 20-05-10) (Мъск заплаши да съди здравния отдел на окръг Аламида относно ограничения, свързани с коронавируса, които не позволиха на Тесла да възобнови производството си.)

Посочените в примерите клъстъри от съществителни имена са градиращи по сложност. Клъстърът в пример (7) съдържа четири съществителни, този в пример (8) – пет съществителни, а този в пример (9) – шест съществителни. При всички тях ядрото на фразата се намира най-вдясно, а предпоставените съществителни имена са в позицията на модификатори и имат по-скоро атрибутивна функция. Подобни именни фрази са характерни най-вече за писмени текстове и не се срещат често в речта най-вече поради структурната си компресираност и произлизащата от това трудност при декодиране на информацията. В съответствие с типологичните особености на английския език и липсата на формални маркери за съгласуване на прилагателното и съществителното в рамките на именната фраза е възможно съществителни имена да изпълняват атрибутивна функция. Моделът на

именна фраза с предпоставен номинален модификатор навлиза и в съвременния български език. За разлика от английския език, където такива фрази са многокомпонентни, в българския език разглежданият модел е най-често двукомпонентен, напр. *офис техника, паник бутон, спа център, ски курорт, фитнес инструктор* и др. (вж. Аврамова, Осенова/Avrarova and Osenova 2003; Кирова/Kirova 2012; Тодорова/Todorova 2020).

3. Иновации в рамките на глаголната фраза в английския език

Иновациите в рамките на глаголната фраза са свързани най-вече с изменения във формалните маркери на категориите на глагола. Продължава тенденцията за отпадане на възвратните местоимения при монотранзитивни глаголи, напр. *I dressed quickly, She washed, He changed* и др. В моментното състояние на английския език възвратните местоимения се употребяват най-вече с дитранзитивни глаголи и имат по-скоро емфатична функция, напр. *I bought myself a new coat*. Тази тенденция се наблюдава и при взаимновъзвратни глаголи от типа на *They kissed good night* при наличие на синтактичен елемент, уточняващ причината на глаголното действие. Друга тенденция на изменение в глаголната фраза е свързана с уеднаквяване на формите за преходни и непреходни глаголи поради липса на формална маркираност на категорията преходност в английския език. Това дава възможност за образуване на производни каузативни глаголи, при които непреходен глагол започва да се използва като преходен глагол с каузативно значение. Такива случаи са илюстрирани в примери (10)–(12) по-долу:

- (10) *I ran him through the checklist and he was negative for everything.* (NZ 20-03-30) (Прегледах резултатите му по списъка и видях, че са негативни по всички показатели.)
- (11) *She spoke her mind often and was not afraid of telling it like it is.* (US 20-07-02) (Тя често изразяваше мнението си без да се страхува да каже какво мисли.)
- (12) *A rescuer gave the pair helmets and walked them upstream to the jet boat where they were then taken back to shore.* NZ (20-01-06) (Спасителят даде шлемове на двойката и ги придружи до катера, от където бяха върнати обратно на брега.)

Примерите онагледяват употребата на прототипно непреходни глаголи като преходни, при което те развиват каузативно значение. По отношение на преходността на глагола в английския език често се наблюдават случаи на изпускане на предлога при въвеждане на предложно допълнение, при което допълнението става пряко, напр. *argue (against) someone, fight (against) someone, play (against) someone* и др. (вж. Potter 1975: 140–141). Случаи на дерефлексивация се наблюдават и в българския език, при някои от които съ-

ответният глагол придобива каузативно значение, напр. *Зимата заклеци туристите в планината, Строежът срути част от гаражите, Въпросът ѝ го изпоти* (вж. Братанова/Bratanova 2007; Костова/Kostova 2018; Бу-ров/Burov 2019б, 2019в).

Друго изменение е тенденцията към употреба в продължителни време-на на глаголи, които изразяват състояния. Тя е нетипична за книжовния английски език, но набира популярност в английския като език на глобал-ната комуникация. Това се илюстрира в примери (13)–(15):

- (13) *At this point, I am feeling angry and speechless.* (US 20-01-28) (В то-зи момент се чувствам ядосан и безмълвен.)
- (14) *I am having the same issue at this point.* (US 20-03-09) (В момента имам същия проблем.)
- (15) *I am missing you both so much, hope to see you soon.* (GB 20-05-02) (Двамата ми липсват много и се надавам скоро да ви видя).

Посочените примери обозначават засилващ се интензитет на състоянието към момента на говоренето, при което се следва правилото за употребата на сегашно продължително време. Поради удобството за говорещия, про-изтичащо от следването на правилата, приложимостта на този модел се разширява (вж. Mair and Hundt 1995; Leech et al. 2009: 118–143). Наблюда-ва се разширяване и в употребата на структурите *going to + V_{inf}* и *used to + V_{inf}*, които са формално маркирани и имат регулярна употреба. Като цяло се запазва устойчивостта на структурата на английската глаголна фраза, без да се наблюдават съществени изменения.

4. Иновации, свързани с процеса граматикализация в английския език

Грамматикализацията е изключително бавен и продължителен процес, а измененията в резултат на този процес настъпват в продължение на столе-тия или хилядолетия. Поради това този тип изменения е трудно да се отне-сат еднозначно към съвременното състояние на английския език (вж. Leech et al. 2009: 18). Като резултат от процеса на граматикализация в ан-глийския език са се образували неопределителният член от изходна лексема със значение *един*, определителният член от анафорично показателно мес-тоимение, адвербиалният суфикс *-ly* от староанглийската дума *lic* (тяло), структурите за изразяване на бъдеще действие (*will + V_{inf}*, *be going to + V_{inf}*, *be to + V_{inf}*), структурите за изразяване на продължително действие *go on / keep on + V_{ing}*, спомагателните глаголи *be*, *do*, *have*, полуспомагателните глаголи в аналитични каузативни структури *make*, *get*, *have*, *let*, както и модалната фраза *have to* (вж. Guimier 1985: 155; Kuteva 2001; Lehmann 2002: 34). При фразеологичните глаголи, характерни за английския език, се наблюдава граматикализация на задпоставената адвербиална частица от изходни предлози или наречия с пространствено значение (вж. Thim 2012).

Като други случаи на граматикализация в английския се посочва преминаването на някои сегашни причастия в предлози, напр. *barring, concerning, during, regarding, notwithstanding* (Leech et al. 2009: 8).

На синхронно равнище в посочените случаи се наблюдават по-скоро съответните граматикализирани единици, а не протичането на самия процес на граматикализация. За свързаните с него иновации в граматиката в съвременния английски език може да се говори най-вече при структури с глагола *get* – максимално десемантизиран глагол. Десемантизацията и повишената честота на употреба на дадена езикова единица са предпоставки за нейната граматикализация. В съвременния английски език глаголят *get* губи своето лексикално значение и развива граматическо значение най-често като маркер на аспектиалност. Като единица в процес на граматикализация глаголят *get* влиза в състава на устойчиви структури за изразяване на аспектиалност, като *get + V_{ed}* за обозначаване начало на глаголното действие, напр. *get started* (започна); *get + V_{ing}* за обозначаване начало на продължително действие, напр. *get going* (тръгна, замина, отправя се), *get / come + to V_{inf}* за обозначаване на предел в осъществяване на действието, напр. *get to know* (опозна). Друг случай на граматикализация на глагола *get* е т.нар. *get passive* (страдателен залог с глагола *get*), при който се наблюдава въвличане на субекта, напр. *She got arrested for speeding* (вж. Hübler 1992; Collins 1996; Downing 1996; Carter and McCarthy 1999; Meints 2003; Fleisher 2006; Leech et al. 2009: 144–165). Други граматикализирани форми в английски са *gonna* вместо *going to*, *gotta* вместо *have got to* и *wanna* вместо *want to* (вж. Bolinger 1980; Tagliamonte 2004; Leech et al. 2009: 18). Може да се каже, че граматикализирането на глаголи за динамика, физическо движение и изразяване на желание е тенденция, която е налице както в историческото развитие, така и в съвременното състояние на английския език. В българския език също се наблюдава процес на граматикализация. За паралели с английския език може да се говори при образуването на задпоставения определителен член от изходно показателно местоимение, на частицата *ще* от изходен глагол, обозначаващ желание, на глагола *съм* във функцията му на спомагателен глагол в състава на някои глаголни времена, които обозначават неопределеност или предварителност на глаголното действие (вж. Dimitrova-Vulchanova and Vulchanov 2012; Маровска/Marovska 2019; Ницолова/Nitsolova 2012, 2014). Граматикализация се наблюдава и при българските глаголни префикси от изходни езикови единици за изразяване на пространствени отношения (вж. Първанов/Parvanov 2010).

5. Иновации, породени от тенденцията към имплицитност и компресиране на изказа в английския език

Като цяло типологичните особености на английския език и най-вече пределната степен на аналитичност, в която се намира, способстват за пос-

тигане на компресиране и имплицитност на езиковия изказ (вж. Leech et al. 2020: 257). Типичен пример за това са клъстърите от съществителни имена, които бяха разгледани по-горе. Като средства за постигане на максимална компресия на изказа може да се посочат още липсата на формални маркери за съгласуваност между прилагателното и съществителното в рамките на именната фраза, липсата на падежни окончания, устойчивият словоред, наличието на устойчиви структури в езика и др. Продуктивността на композицията като средство за образуване на сложни думи от типа на *backlash*, *backtrack*, *blueprint*, *brainwash*, *clockwise*, *coronavirus*, *court-house*, *crewcut*, *paintbrush*, *shortlist* е също средство за компресия на изказа. Прави впечатление, че при образуването на подобни сложни съществителни не се използват съединителни гласни, а има слепяне на двете съществителни по морфемния шев. Може да се каже, че подобни словообразователни процеси са в синхрон с цялостната тенденция за образуване на устойчиви структури в английския език.

Компресирането на изказа е способствано и от наличието на модели за образуване на многокомпонентни думи, при които единият компонент има пространствено-аспектуална семантика с омонимни адвербиални частици, а другият функционира като основен носител на информацията в съответната дума, напр. *backfire*, *downright*, *downbeat*, *off-colour*, *offset*, *offstage*, *onset*, *ongoing*, *outbreak*, *outreach*, *outcome*, *upgrade*, *uplift*, *upright* и др. Същият модел се наблюдава и при многокомпонентни лексеми, при които единият от компонентите има омонимен предлог, напр. *bypass*, *byproduct*, *download*, *overreact*, *overbearing*, *undergo*, *underpass*, *withstand*, *withhold* и др. Друг структурен модел е добавяне на адвербиален елемент след съществителното име, напр. *blackout*, *burnout*, *breakthrough*, *breakdown*, *comeback*, *dropout*, *handout*, *lockdown*, *startup*, *turnover* и др. Възможността за образуване на такива сложни думи отново е резултат от пределната степен на аналитичност в английския език, която е негова типологична характеристика. Словообразователен модел, който способства компресията на изказа, е и конверсията. Случаи на конверсия бяха разгледани в раздел 2 на настоящото изследване.

Като цяло силната тенденция към компресиране на изказа в английския език често води до висока степен на имплицитност. Детайлното кодиране на дадена ситуация, което се постига чрез граматическата маркираност на езиковите категории, често остава в сферата на тълкуване в процеса на комуникация. Липсата на формална маркираност при някои граматически категории до известна степен се компенсират от устойчивите модели на образуване на сложни думи, устойчивите езикови структури и устойчивия словоред. При език в пределна степен на аналитичност, какъвто е английският, липсата на формална маркираност води до развиване на устойчивост на структурно равнище с точно определена позиция на елементите в състава на съответната структура. Така възможностите за дислоци-

ране на нейните компоненти се свеждат до минимум, което има най-вече стилистичен ефект, напр. *Never before have I been so miserable, Had I known the truth, I would have left long ago, Tired as I was, I went to bed straight away* и др.

6. Иновации, свързани със статута на английския като глобален език

Този тип иновации се свързват с тенденцията към опростяване на английската граматика, по-точно намаляване на изключенията в полза следване на граматическите правила в езика (вж. Filppula et al. 2017). Като примери може да се посочат форми на наречия от типа на *firstly, secondly, thirdly*, при които формите на неправилни наречия се образуват според правилата чрез добавяне на адвербиалния суфикс *-ly*. Посочената тенденция се наблюдава и при неправилните глаголи, където освен неправилните форми за минало време и минало причастие, се посочват и дублетни форми, които следват правилата, напр. *kneel – knelt/kneeled – knelt/kneeled, quit – quit/quitted – quit/quitted, show – showed – shown/showed, weave – wove/weaved – woven/weaved* и др. (вж. Leech et al. 2009: 18). Все по-често се срещат нетипични за съвременния английски език перфектни форми, образувани със спомагателния глагол *be*, напр. *I am done, We are finished, They are gone* и др. Обяснение за този модел може да се търси в разширяване употребата на остатъчни перфектни форми от предходни етапи в развитието на езика, когато за тяхното образуване се използват спомагателните глаголи *have* (преобладаващо с преходни глаголи) и *be* (преобладаващо с непреходни глаголи) (вж. Elsness 1997: 239). Във връзка с глобалния статут на английския език може да се отбележи и засилващата се тенденция към преосмисляне на някои неброими съществителни по посока броими, за която вече стана дума. Посочената иновация води съответно до образуване на нетипични форми за множествено число. В английския навлизат и калки, като например популярния израз *long time no see*, получен по пътя на буквален превод от китайски.

Разширява се и употребата на определителния член в случаи с граматически нулево членуване поради абстрактната отнесеност на съответното съществително име. Тази особеност в членуването често бива пренебрегвана, както е видно в примери (16)–(18) по-долу:

- (16) *She would **fight the corruption** and corporate influence that distort our politics.* (US 20-01-28) (Тя ще се бори с корупцията и корпоративното влияние, които подронват нашата политика).
- (17) *Are you getting **the cooperation and the information and the sharing** you need from Chinese officials to best do your job?* (US 20-01-31) (Получавате ли сътрудничество, информация и споделяне от китайските власти, необходими, за да си вършите работата?)

- (18) ***The felling of forests, the over-exploitation of seas and soils, and the pollution of air and water are together driving the living world to the brink.*** (NZ 20-02-01) (Изсичането на гори, изчерпването на ресурсите на моретата и почвите, замърсяването на въздуха и водата тласкат живия свят към гибел.)

Съществителните в посочените примери нямат отнесеност към конкретен обект, а имат по-скоро генерична референтност и според правилата за членуването в английския език не би трябвало да се употребяват с определителен член. Въпреки това е предпочетена членуваната форма вероятно с цел емфаза на изказа. В посочените примери изказът е структуриран според формални изисквания, свързани с наличието на модификатор в постпозиция, което изисква употребата на определителен член, напр. *The Queen of England*. От друга страна обаче семантиката е свързана с генерична референтност, което не предполага членуване в случаи на абстрактно неброимо съществително. Регулярността на примери (16)–(18) произлиза от следване на модела за членуване на съществителни със специфична референтност, който в случая е приложен при съществителни с генерична референтност.

В английския език се наблюдава и опростяване на традиционно установени по-тежки структури, като например *looking forward to + V_{ing}*, в които все по-често се предпочитат съществителни имена вместо формата *V_{ing}*, напр. *looking forward to a return to Newlands, looking forward to many great adventures, looking forward to Friday night*. Възможно е опростяването и на първата част от структурата по модела *look forward to V_{ing}*, напр. *We look forward to continuing our commitment to innovation, We look forward to addressing the allegations, We look forward to gathering additional data* и др. Наблюдава се също тенденция към употреба на глаголи за начало и продължителност на глаголното действие от типа на *start, begin, continue*, които традиционно се употребяват с *V_{ing}*, с инфинитивна форма на глагола, напр. *start to cry, start to fight, begin to rain, begin to wonder, continue to update, continue to operate* и др. В случая има стилистичен критерий при избора на формата на допълнението. Ако сказуемото е в продължителна форма, се избира инфинитив за допълнение; ако е в проста форма, се избира герундий за допълнение, напр. *I am beginning to wonder vs. I begin wondering*. Същата особеност е налице и при глаголи за предпочитания от типа на *like, love, enjoy, prefer, hate* и др. Когато предпочитанието се отнася за извършването действие, действието се изразява с герундий, напр. *like working, love watching, enjoy returning, prefer investing* и др. Когато предпочитанията се отнасят за обстоятелствата на извършване на действието, тогава действието се изразява с инфинитив, напр. *I like to cook in the evening, I like to see the dentist every six months, He hated to be away from his family*. Като цяло може да се посочи, че в английския като глобален език се използват редица езикови единици и граматически форми, чиято употреба

първоначално се възприема като нетипична, но след придобиване на популярност и масовост сред говорещите английския като роден език съответната употреба навлиза и в книжовния език.

7. Заключение

Обзорното представяне на иновационните процеси в граматиката на съвременния английски език позволява да се направят обективни изводи относно мотивиращите фактори на разгледаните промени. Настъпилите изменения до голяма степен се дължат на тенденции във вътрешноезиковия развой на английския език, но се наблюдават и случаи на калкиране и интерференция, които имат обяснение в междуезиков план. Основните мотивиращи фактори за изменения в съвременната граматика на английския език се свързват със семантиката, преосмислянето и прилагането на аналогични модели към нови езикови единици, разширяване приложимостта на граматическите правила и включване в тях на някогашни изключения и др. Някои от иновациите все още имат по-скоро казионна употреба и е необходимо време, за да се установят в граматиката на книжовния английски език. Това се отнася най-вече за иновациите, свързани със статута на английския като глобален език. Част от разгледаните иновации са характерни по-скоро за разновидностите на английския език, където те вече са проникнали в установената норма.

В английския като език на глобалната комуникация се очертава ясна тенденция към опростяване на сложни структури и преосмисляне на редица изключения, които започват да следват граматическите правила. Въпреки че книжовният британски английски се променя по-трудно, голяма част от разгледаните иновации в граматиката вече са възприети в него. С течение на времето тяхната честота на употреба се повишава, което е показателно за проникването и установяването в граматическата система на книжовния английски език. Като цяло измененията в граматическата система се обуславят от типологичната специфика на езика и от функцията му на средство за комуникация. Основен двигател на езиковите промени са говорещите езика. Големият брой говорещи способства за появата и утвърждаването на измененията в езика, които по-лесно засягат лексиката и по-трудно граматиката.

ИЗТОЧНИЦИ / SOURCES

The Coronavirus Corpus <<https://www.english-corpora.org/corona/> [29.11.2020]>.

ЛИТЕРАТУРА

Аврамова, Осенова 2003: Аврамова, Цв., П. Осенова. Отново по въпроса за границата между сложна дума и словосъчетание (през призмата на найновата българска лексика). – *Български език*, № 1, с. 68–75.

- Алексова 2019: *Алексова, Кр.* За процеса на граматикализация на един в полето на неопределеността. – *Известия на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“*, БАН, том XXXII, с. 160–200.
- Баракова 1999: *Баракова, П.* Транзитивация и дерективация на глаголите в българския език. – В: *Език. Литература. Идентичност*. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, с. 455–466.
- Братанова 2007: *Братанова, Б.* Производна каузативност в българската и английската глаголна система. – В: *За човека и езика. Сборник научни статии, посветени на 60-годишнината на проф. д.ф.н. Майя Пенчева*. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, с. 54–73.
- Буров 2019а: *Буров, Ст.* Тенденции и промени в съвременната българска граматика. – В: *Studia Gramatica Bulgarica*. Велико Търново, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, с. 71–86.
- Буров 2019б: *Буров, Ст.* Глаголът се променя (конверсивна каузативация на значенията). – В: *Studia Gramatica Bulgarica*. Велико Търново, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, с. 108–118.
- Буров 2019в: *Буров, Ст.* Спонтанни граматични промени в българския език („унищожаване“ на възвратността). – В: *Studia Gramatica Bulgarica*. Велико Търново, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, с. 95–108.
- Зидарова 2002: *Зидарова, В.* Лексика и граматика. – В: *Пространства на езика и присъствието. Сборник в чест на 60-годишнината на проф. д.ф.н. Иван Куцаров*. Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, с. 80–84.
- Кирова 2012: *Кирова, Л.* За един модел на сложна номинация, проникнал с турски заемки, и неговото развитие в съвременния български език. – *LiterNet*, 03.05.2012, № 5 (150) <<https://litenet.bg/publish3/lkirova/turski-iza-feti.htm>> [28.11.2020].
- Костова 2018: *Костова, Н.* Нови употреби на непреходни глаголи като преходни в българския език. – *Български език*, 65, с. 62–72.
- Куцаров 1995: *Куцаров, Ив.* Към въпроса за граматикализираните значения на българския глагол. – В: *Език и свят. Съвременна филологическа проблематика*. Т. 1. Езикознание. Пловдив, с. 23–29. .
- Маровска 2019: *Маровска, В.* Граматично значение и видове граматикализация. – *Известия на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“*. Т. 32, с. 200–216.
- Ницолова 2012: *Ницолова, Р.* За формалните промени при граматикализацията. – В: *Езикът на времето. Сборник с доклади по случай 70-годишния юбилей на проф. д.ф.н. Иван Куцаров*. Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, с. 50–58.
- Пашов 1981: *Пашов, П.* Стари и нови черти в морфологичната структура на съвременния български книжовен език. – *Език и литература*, № 5, с. 23–27.
- Пенчева 2004: *Пенчева, М.* Английските думи. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

- Първанов 2010: *Първанов, К.* Префиксната перфективация в историята на българския език. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Тодорова 2020: *Тодорова, Б.* Именната фраза от типа [N[N]] и конкуренцията с други синтактични конструкции в съвременната българска речева практика. – *Български език, Приложение*, 67, с. 186–198.
- Харалампиев 1993: *Харалампиев, Ив.* Стари и нови промени в системата на българските местоимения. – *Проглас*, 3/93, с. 3–10.
- Aarts et al. 2013: *Aarts, B. et al.* The Verb Phrase in English: Investigating Recent Language Change with Corpora. Cambridge, Cambridge University Press.
- Aarts, Bowie and Popova 2020: *Aarts, B., J. Bowie and G. Popova.* The Oxford Handbook of English Grammar. Oxford, Oxford University Press.
- Aitchison 2004: *Aitchison, J.* Language Change: Progress or Decay? Cambridge, Cambridge University Press.
- Barber 1964: *Barber, C.* Linguistic Change in Present-Day English. Edinburgh and London, Oliver and Boyd.
- Bauer 1994: *Bauer L.* Watching English Change: An Introduction to the Study of Linguistic Change in Standard Englishes in the Twentieth Century. London, Longman.
- Bolinger 1980: *Bolinger, D.* Wanna and the Gradience of Auxiliaries. – In: *Wege zur Universalienforschung. Sprachwissenschaftliche Beiträge zum 60. Geburtstag von Hansjakob Seiler.* Tübingen, Narr, pp. 292–299.
- Brinton and Brinton 2010: *Brinton, L. and D. Brinton.* The Linguistic Structure of Modern English. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Bybee 2011: *Bybee, J.* Usage-Based Theory and Grammaticalization. – In: *The Oxford Handbook of Grammaticalization.* Oxford, Oxford University Press, pp. 69–78.
- Carter and McCarthy 1999: *Carter, R. and M. McCarthy.* The English *Get*-Passive in Spoken Discourse. – In: *English Language and Linguistics* 3(1), pp. 41–58.
- Collins 1996: *Collins, P.* *Get*-Passives in English. – In: *English Worldwide* 15(1), pp. 43–56.
- Collins 2015: *Collins, P.* (ed.). Grammatical Change in English World-Wide. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Croft 2000: *Croft, W.* Explaining Language Change. An Evolutionary Approach. Harlow, Longman.
- Crystal 2004: *Crystal, D.* The Stories of English. Woodstock and New York, Overlook Press.
- Crystal 2017: *Crystal, D.* Making Sense: The Glamorous Story of English Grammar. Oxford, Oxford University Press.
- Danchev and Kytö 2002: *Danchev, A. and M. Kytö.* The *Go*-Futures in English and French as an Areal Feature. – In: *Nowele* 40, pp. 9–60.
- Dimitrova-Vulchanova and Vulchanov 2012: *Dimitrova-Vulchanova, M. and V. Vulchanov.* An Article Evolving: the Case of Old Bulgarian. – In: *Grammatical Change: Origins, Nature, Outcomes.* Oxford, Oxford University Press, pp. 160–178.

- Downing 1996: *Downing, A.* The Semantics of *Get*-Passives. – In: *Functional Descriptions. Theory in Practice.* Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, pp. 179–205.
- Elsness 1997: *Elsness, J.* The Perfect and the Preterite in Contemporary and Earlier English. Berlin and New York, Mouton de Gruyter.
- Filppula *et al.* 2017: *Filppula, M.* (eds.). Changing English: Global and Local Perspectives. Berlin and Boston, De Gruyter Mouton.
- Fleisher 2006: *Fleisher, N.* The Origin of Passive *Get*. – In: *English Language and Linguistics* 10(2), 225–252.
- Foster 1968: *Foster, B.* The Changing English Language. London, Macmillan.
- Givón 2015: *Givón, T.* The Diachrony of Grammar. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Guimier 1985: *Guimier, C.* On the Origin of the Suffix *-ly*. – In: *Historical Semantics, Historical Word-Formation.* Berlin, New York and Amsterdam, Mouton Publishers, pp. 155–170.
- Harley 2006: *Harley, H.* English Words: A Linguistic Introduction. Oxford, Blackwell Publishing.
- Heine and Kuteva 2004: *Heine, B.* and *T. Kuteva.* World Lexicon of Grammaticalization. Cambridge, Cambridge University Press.
- Heine and Kuteva 2005: *Heine B.* and *T. Kuteva.* Language Contact and Grammatical Change. Cambridge, Cambridge University Press.
- Hopper and Traugott 2003: *Hopper, P.* and *E. Traugott.* Grammaticalization. Cambridge, Cambridge University Press.
- Hübler, 1992: *Hübler, A.* On the *Get*-Passive. – In: *Anglistentag 1991. Proceedings.* Tübingen, Niemeyer, pp. 89–101.
- Jansen and Siebers 2019: *Jansen, S.* and *L. Siebers* (eds.). Processes of Change: Studies in Late Modern and Present-Day English. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Katamba 1994: *Katamba, F.* English Words. London and New York, Routledge.
- Kleinedler 2018: *Kleinedler, S.* Is English Changing? London and New York, Routledge.
- Kuteva 2001: *Kuteva, T.* Auxiliation: An Enquiry into the Nature of Grammaticalization. Oxford, Oxford University Press.
- Leech *et al.* 2009: *Leech, G. et al.* Change in Contemporary English: A Grammatical Study. Cambridge, Cambridge University Press.
- Lehmann 2002: *Lehmann, C.* Thoughts on Grammaticalization. Erfurt, Arbeitspapiere des Seminars für Sprachwissenschaft der Universität.
- Mair 1997: *Mair, C.* The Spread of the *Going to*-Future in Written English: A Corpus-Based Investigation into Language Change in Progress. – In: *Language History and Linguistic Modelling. A Festschrift for Jacek Fisiak.* Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 1537–1543.
- Mair and Hundt 1995: *Mair, C.* and *M. Hundt.* Why is the Progressive Becoming More Frequent in English? A Corpus-Based Investigation of Language Change in Progress. – In: *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik* 43(2), pp. 111–122.

- Meints 2003: *Meints, K.* To Get or to Be? Use and Acquisition of *Get* versus *Be* passives: Evidence from Children and Adults. – In: *Motivation in Language*. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, pp. 123–150.
- Narrog and Heine 2011: *Narrog, H.* and *B. Heine* (eds.). *The Oxford Handbook of Grammaticalization*. Oxford, Oxford University Press.
- Nitsolova 2014: *Nitsolova, R.* Correlation Between Formal and Semantic Changes in Grammaticalization. – In: *Grammaticalization and Lexicalization in the Slavic Languages*. München, Verlag Otto Sagner, 31–50.
- Pastor-Gymez 2011: *Pastor-Gymez, I.* The Status and Development of N+N Sequences in Contemporary English Noun Phrases. Bern, Peter Lang.
- Potter 1975: *Potter, S.* *Changing English*. London, Andre Deutsch.
- Quirk 1995: *Quirk, R.* *Grammatical and Lexical Variance in English*. London, Longman.
- Rosenbach 2004: *Rosenbach, A.* The English *s*-genitive: A Case of Degrammaticalization? – In: *Up and Down the Cline – The Nature of Grammaticalization*. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, pp. 73–96.
- Rosenbach 2006: *Rosenbach, A.* On the Track of Noun + Noun Constructions in Modern English. – In: *Anglistentag 2005 Bamberg. Proceedings*. Trier, Wissenschaftlicher Verlag, pp. 543–557.
- Rudanko 2011: *Rudanko, J.* *Changes in Complementation in British and American English: Corpus-Based Studies on Non-Finite Complements in Recent English*. New York, Palgrave Macmillan.
- Stockwell and Minkova 2001: *Stockwell, R.* and *D. Minkova*. *English Words: History and Structure*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Tagliamonte 2004: *Tagliamonte, S.* Have to, Gotta, Must? Grammaticalisation, Variation and Specialization in English Deontic Modality. – In: *Corpus Approaches to Grammaticalization in English*. Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, pp. 33–55.
- Thim 2012: *Thim, S.* *Phrasal Verbs: The English Verb-Particle Construction and its History*. Berlin and Boston, De Gruyter Mouton.

REFERENCES

- Aarts et al. 2013: *Aarts, B. et al.* *The Verb Phrase in English: Investigating Recent Language Change with Corpora*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Aarts, Bowie and Popova 2020: *Aarts, B., J. Bowie* and *G. Popova*. *The Oxford Handbook of English Grammar*. Oxford, Oxford University Press.
- Aitchison 2004: *Aitchison, J.* *Language Change: Progress or Decay?* Cambridge, Cambridge University Press.
- Aleksova 2019: *Aleksova, Kr.* Za protsesa na gramatikalizatsiya na *edin* v poletu na neopredelenostta. – *Izvestiya na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“*, BAN, t. XXXII, s.160–200.
- Avramova, Osenova 2003: *Avramova, Tsv., P Osenova*. Otnovo po vaprosa za gra-

- nitsata mezhdu slozhna дума i slovosachetanie (prez prizmata na nay-novata balgarska leksika). – *Balgarski ezik*, № 1, s. 68–75.
- Barakova 1999: *Barakova, P.* Tranzitivatsiya i derefektivatsiya na glagolite v balgarskiya ezik. – In: *Ezik. Literatura. Identichnost*. Sofia, Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, s. 455–466.
- Barber 1964: *Barber, C.* Linguistic Change in Present-Day English. Edinburgh and London, Oliver and Boyd.
- Bauer 1994: *Bauer, L.* Watching English Change: An Introduction to the Study of Linguistic Change in Standard Englishes in the Twentieth Century. London, Longman.
- Bolinger 1980: *Bolinger, D.* Wanna and the gradience of auxiliaries. – In: *Wege zur Universalienforschung. Sprachwissenschaftliche Beiträge zum 60. Geburtstag von Hansjakob Seiler*. Tübingen: Narr, pp. 292–299.
- Bratanova 2007: *Bratanova, B.* Proizvodna kauzativnost v balgarskata i angliyskata glagolna sistema. – In: *Za choveka i ezika. Sbornik nauchni statii, posveteni na 60-godishninata na Prof. Maya Pencheva*. Sofia, Universitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”, s. 54–73.
- Brinton and Brinton 2010: *Brinton, L. and D. Brinton.* The Linguistic Structure of Modern English. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Burov 2019a: *Burov, St.* Tendentsii i promeni v savremennata balgarska gramatika. – In: *Studia Gramatica Bulgarica*. Veliko Tarnovo, Universitetsko izdatelstvo “Sv. sv. Kiril i Metodiy”, s. 71–86.
- Burov 2019b: *Burov, St.* Glagolat se promeniya (konversivna kauzativatsiya na znacheniyata). – In: *Studia Gramatica Bulgarica*. Veliko Tarnovo, Universitetsko izdatelstvo “Sv. sv. Kiril i Metodiy”, c. 108–118.
- Burov 2019c: *Burov, St.* Spontanni gramatichni promeni v balgarskiya ezik (“unishtozhavane” na vazvratnostta). – In: *Studia Gramatica Bulgarica*. Veliko Tarnovo, Universitetsko izdatelstvo “Sv. Sv. Kiril i Metodiy”, s. 95–108.
- Bybee 2011: *Bybee, J.* Usage-Based Theory and Grammaticalization. – In: *The Oxford Handbook of Grammaticalization*. Oxford, Oxford University Press, pp. 69–78.
- Carter and McCarthy 1999: *Carter, R. and M. McCarthy.* The English Get-Passive in Spoken Discourse. – In: *English Language and Linguistics* 3(1), pp. 41–58.
- Collins 1996: *Collins, P.* Get-Passives in English. – In: *English Worldwide* 15(1), pp. 43–56.
- Collins 2015: *Collins, P.* (ed.). Grammatical Change in English World-Wide. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Croft 2000: *Croft, W.* Explaining Language Change. An Evolutionary Approach. Harlow, Longman.
- Crystal 2004: *Crystal, D.* The Stories of English. Woodstock and New York, Overlook Press.
- Crystal 2017: *Crystal, D.* Making Sense: The Glamorous Story of English Grammar. Oxford, Oxford University Press.

- Danchev and Kytö 2002: *Danchev, A. and M. Kytö*. The Go-Futures in English and French as an Areal Feature. – In: *Nowele* 40, pp. 9–60.
- Dimitrova-Vulchanova and Vulchanov 2012: *Dimitrova-Vulchanova, M. and V. Vulchanov*. An Article Evolving: the Case of Old Bulgarian. – In: *Grammatical Change: Origins, Nature, Outcomes*. Oxford, Oxford University Press, pp. 160–178.
- Downing 1996: *Downing, A.* The Semantics of *Get*-Passives. – In: *Functional Descriptions. Theory in Practice*. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, pp. 179–205.
- Elsness 1997: *Elsness, J.* The Perfect and the Preterite in Contemporary and Earlier English. Berlin and New York, Mouton de Gruyter.
- Filppula *et al.* 2017: *Filppula, M.* (eds.). Changing English: Global and Local Perspectives. Berlin and Boston, De Gruyter Mouton.
- Fleisher 2006: *Fleisher, N.* The Origin of Passive *Get*. – In: *English Language and Linguistics* 10(2), 225–252.
- Foster 1968: *Foster, B.* The Changing English Language. London, Macmillan.
- Givón 2015: *Givón, T.* The Diachrony of Grammar. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Guimier 1985: *Guimier, C.* On the Origin of the Suffix *-ly*. – In: *Historical Semantics, Historical Word-Formation*. Berlin, New York and Amsterdam, Mouton Publishers, Mouton de Gruyter, pp. 155–170.
- Haralampiev 1993: *Haralampiev, I.* Stari i novi promeni v sistemata na balgarskite mestoimeniya. – *Proglas*, 3/93, s. 3–10.
- Harley 2006: *Harley, H.* English Words: A Linguistic Introduction. Oxford, Blackwell Publishing.
- Heine and Kuteva 2004: *Heine, B. and T. Kuteva*. World Lexicon of Grammaticalization. Cambridge, Cambridge University Press.
- Heine and Kuteva 2005: *Heine B. and T. Kuteva*. Language Contact and Grammatical Change. Cambridge, Cambridge University Press.
- Hopper and Traugott 2003: *Hopper, P. and E. Traugott*. Grammaticalization. Cambridge, Cambridge University Press.
- Hübler, 1992: *Hübler, A.* On the *Get*-Passive. – In: *Anglistentag 1991. Proceedings*. Tübingen, Niemeyer, pp. 89–101.
- Jansen and Siebers 2019: *Jansen, S. and L. Siebers* (eds.). Processes of Change: Studies in Late Modern and Present-Day English. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Katamba 1994: *Katamba, F.* English Words. London and New York, Routledge.
- Kirova 2012: *Kirova, L.* Za edin model na slozhna nominatsiya, proniknal s turski zaemki, i negovoto razvitie v savremenniya balgarski ezik. – *LiterNet*, 03.05. № 5 (150). <<https://litenet.bg/publish3/lkirova/turski-izafeti.htm>> [28.11.2020].
- Kleinedler 2018: *Kleinedler, S.* Is English Changing? London and New York, Routledge.
- Kostova 2018: *Kostova, N.* Novi upotrebi na neprehodni glagoli kato prehodni v balgarskiya ezik. – *Balgarski ezik*, 65, 62–72.
- Kuteva 2001: *Kuteva, T.* Auxiliation: An Enquiry into the Nature of Grammaticalization. Oxford, Oxford University Press.

- Kutsarov 1995: *Kutsarov, Iv.* Kam vaprosa za gramatikaliziranite znacheniya na balgarskiya glagol. – In: *Ezik i sviyat. Savremenna filologicheska problematika*. T. 1. Ezikoznanie. Plovdiv, s. 23–29.
- Leech et al. 2009: *Leech, G. et al.* Change in Contemporary English: A Grammatical Study. Cambridge, Cambridge University Press.
- Lehmann 2002: *Lehmann, C.* Thoughts on Grammaticalization. Erfurt, Arbeitspapiere des Seminars für Sprachwissenschaft der Universität.
- Mair 1997: *Mair, C.* The Spread of the *Going to*-Future in Written English: A Corpus-Based Investigation into Language Change in Progress. – In: *Language History and Linguistic Modelling. A Festschrift for Jacek Fisiak*. Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 1537–1543.
- Mair and Hundt 1995: *Mair, C.* and *M. Hundt*. Why is the Progressive Becoming More Frequent in English? A Corpus-Based Investigation of Language Change in Progress. – In: *Zeitschrift für Anglistik und Amerikanistik* 43(2), pp. 111–122.
- Marovska 2019: *Marovska, V.* Gramatichno znachenie i vidove gramatikalizatsiya. – *Izvestiya na Instituta za balgarski ezik "Prof. Lyubomir Andreychin"*. T. 32, s. 200–216.
- Meints 2003: *Meints, K.* To get or to be? Use and Acquisition of *Get* versus *Be* Passives: Evidence from Children and Adults. – In: *Motivation in Language*. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, pp. 123–150.
- Narrog and Heine 2011. *Narrog, H. and B. Heine* (eds.). The Oxford Handbook of Grammaticalization. Oxford, Oxford University Press.
- Nitsolova 2012: *Nitsolova, R.* Za formalnite promeni pri gramatikalizatsiyata. – In: *Ezikat na vremeto. Sbornik s dokladi po sluchay 70-godishniya yubiley na Prof. Ivan Kutsarov*. Plovdiv, Universitetsko izdatelstvo "Paisiy Hilendarski", s. 50–58.
- Nitsolova 2014: *Nitsolova, R.* Correlation Between Formal and Semantic Changes in Grammaticalization. – In: *Grammaticalization and Lexicalization in the Slavic Languages*. München, Verlag Otto Sagner, 31–50.
- Parvanov 2010: *Parvanov, K.* Prefiksната perfektivatsiya v istoriyata na balgarskiya ezik. Sofia, Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kilemnt Ohridski".
- Pashov 1981: *Pashov, P.* Stari i novi cherti v morfologichnata struktura na savremenniya balgarski knizhoven ezik. – *Ezik i literatura*, № 5, s. 23–27.
- Pastor-Gymez 2011: *Pastor-Gymez, I.* The Status and Development of N+N Sequences in Contemporary English Noun Phrases. Bern, Peter Lang.
- Pencheva 2004: *Pencheva, M.* Angliyskite dumi. Sofia, Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kliment Ohridski".
- Potter 1975: *Potter, S.* *Changing English*. London, Deutsch.
- Quirk 1995: *Quirk, R.* *Grammatical and Lexical Variance in English*. London, Longman.
- Rosenbach 2004: *Rosenbach, A.* The English *s*-genitive: A Case of Degrammaticalization? – In: *Up and Down the Cline – The Nature of Grammaticalization*. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, pp. 73–96.
- Rosenbach 2006: *Rosenbach, A.* On the Track of Noun + Noun Constructions in Modern English. – In: *Anglistentag 2005 Bamberg. Proceedings*. Trier, Wissenschaftlicher Verlag, pp. 543–557.

- Rudanko 2011: *Rudanko, J.* Changes in Complementation in British and American English: Corpus-Based Studies on Non-Finite Complements in Recent English. New York, Palgrave Macmillan.
- Stockwell and Minkova 2001: *Stockwell, R. and D. Minkova.* English Words: History and Structure. Cambridge, Cambridge University Press.
- Tagliamonte 2004: *Tagliamonte, S.* Have to, Gotta, Must? Grammaticalization, Variation and Specialization in English Deontic Modality. – In: *Corpus Approaches to Grammaticalization in English*. Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, pp. 33–55.
- Thim 2012: *Thim, S.* Phrasal Verbs: The English Verb-Particle Construction and its History. Berlin and Boston, De Gruyter Mouton.
- Todorova 2020: *Todorova, B.* Imennata fraza ot tipa [N[N]] i konkurensiyata s drugi sintaktichni konstruksii v savremennata balgarska recheva praktika. – *Balgarski ezik, Prilozhenie*, 67, s. 186–198.
- Zidarova 2002: *Zidarova, V.* Leksika i gramatika. – In: *Prostranstva na ezika i prisastviето. Sbornik v chest na 60-godishninata na Prof. Ivan Kutsarov*. Plovdiv, Universitetsko izdatelstvo “Paisiy Hilendarski”, s. 80–84.

✉ Доц. д-р Боряна Братанова

Катедра „Англицистика и американистика“

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

ул. „Теодосий Търновски“ № 2, 5003 Велико Търново, България

✉ *Assoc. Prof. Boryana Bratanova, PhD*

Department of English and American Studies

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

2 T. Tarnovski str., 5003 Veliko Tarnovo, Bulgaria

Публикувано: 20 септември 2021

Published: 20 September 2021